

Legenden om ryttaren i Skärsmo "Svarte Bengt" eller Bengt Svarte, har genom muntliga berättelser förts vidare från släktled till släktled inom Skärsmosläkten eller Bengtsläkten som den även kallas.

Legenden om Bengt blev dokumenterad i Nya Växjöbladet i slutet av 1800-talet men även omnämnd i en bokutgåva "Ny småländsk historia" under 1900-talet.

Historien om Bengt förtäljer att han under 30-åriga kriget räddade kung Gustaf II Adolf från att drunkna. När man skulle passera en älv snavade hästen och kungen föll i vattnet. För sitt rådiga räddningsingripande förärades ryttare Bengt gården Skärsmo i Aneboda församling. Skärsmo var då ett kronohemman.

Legenden förtäljer vidare att Bengt gifte sig med en tysk grevinna. Av allt att döma motsvarade inte vare sig ryttare Bengt eller Skärsmo hennes förväntningar varför hon lämnade Bengt och återvände till Tyskland.

En annan intressant utsago i legenden är att Bengt före sin död gömde en skatt vilken sägs blivit nedgrävd "vid stor gran, vid stor sten, vid stora kärr".

I boken "Ny småländsk historia" sägs att Bengt dog barnlös. Denna uppgift är dock helt felaktig. Men mera därom i den följande redovisningen.

För en sentida ättling av Bengtsläkten är legenden om ryttare Bengt ett fascinerande ämne att ge sig i kast med. En historisk belysning av sanningshalten i legenden är självfallet högtintressant men även möjligheten att få en allsidig bild av personen Bengt känns stimulerande.

Utan vetskap om varandras existens har vi varit två ättlingar som engagerat oss i samma släktforskarämne, nämligen undertecknad, nybliven pensionär 1987, och den avsevärt yngre Annika Davidsson i Växjö, med bl.a. stort engagemang i Växjö genealogiska förening. Det skall på en gång understrykas att utan Annikas kunnighet och energi hade säkerligen många frågor om ryttare Bengt förblivit obesvarade för undertecknad.

Med hjälp av de mikrofilmade kyrkoböckerna för Aneboda går det bra att tränga bakåt i tiden till omkring 1690. Före denna tid utgör jordeböckerna och mantalslängderna en någorlunda acceptabel dokumentation ned till 1635-40. Dessförinnan har vi boskapslängderna som lämnar vissa personuppgifter från år 1620 och ännu längre tillbaka, omkring sekelskiftet, finns "Smålands handlingar" som anger de olika gårdarna och deras brukare samt skattepålagan.

Som regel omnämner 1600-talets längder personerna endast vid förnamn. De första åren på 1640-talet utgör dock ett lyckligt undantag. Här anges såväl förnamn som efternamnen på både man och hustru samt förnamnen på barnen i den mån de är över 18 år. För att få en fullständig bild av släktrelationerna kan man behöva studera domböckerna i Norrvidinge härad och tidvis även i Albo härad. Även bötesboken från Växjö domkapitel har i fallet ryttare Bengt varit ett värdefullt dokument.

Personliga data om ryttare Bengt

Bengt Nilsson är hans verkliga namn och han omnämns första gången i boskapslängden för år 1621. Han brukar då ryttarhemmanet/kronohemmanet Skärshult i Aneboda församling och är

säkerligen gift. Det anges att han rider för gården vilket innebär att han åtnjuter ränte- och skattefrihet. Han tillhör Smålands Ryttare regemente. Han bör vara född någon gång på 1590-talet. Som regel var de småländska ryttarna storbondesöner och officerarna alltid adelsmän.

Bengt var sannolikt också storbondeson och inflyttad från Lekaryds församling. Hans extranamn, Svarte Bengt eller Bengt Svarte, hade inget att göra med något mörkhyat utseende. Sanningen torde i stället vara den att Bengt var son till skattebonden Nils Svart i Lekaryd.

I "Smålands Handlingar" från 1598 återfinns man två skattebönder i Lekaryd, Jon och Nils Svart med tillnamnet Bengtsson. Eftersom Jon var nämndeman har man kunnat utläsa detta tilläggsnamn via domstolsprotokollen. Vår Bengt som var son till Nils Svart hette därför egentligen Bengt Nilsson Svart.

I Lekaryd finns än i dag två gårdar benämnda Svartensgård och Svartagård. En förmodad bror till Bengt, Nils Nilsson Svart, bosätter sig i Sånnestorp i Öhr. Även här har vi i dag tre gårdar benämnda Svartengård. Detta gårdsnamn hittar vi även i Öjaby församling.

Bengts fortsatta levnadsbana

Nu åter till ryttare Bengts fortsatta levnadsbana, I hans första äktenskap föds två barn som uppnår mogen ålder, sonen Måns och Dottern Karin.

I egenskap av ryttare måste Bengt självfallet delta i 30-åriga kriget nere i Polen och Tyskland. Olyckligt vis hamnar han i fångenskap i Polen under flera år men blir utväxlad 1627.

Den 26 september 1627 i Dorpat blev en stor dag för ryttare Bengt. Kungl. Majt beslöt då att förläna honom gården Skärsmo till behaglig tid (livstid). Något motiv till förläningen lämnas dock ej i Kungl. Maj:t:s protokoll. Det skulle dock dröja till 24 november 1635 innan det första beslutet konfirmerades. Tydligtvis hade något hakat upp sig i kommunikationerna mellan Dorpat och Stockholm. Gustaf Adolfs död 1632 förbättrade knappast situationen i statsförvaltningen.

I protokollet från 1635 års konfirmering talas endast om förläning p.g.a. "longelig tjänst". Bengts räddningsaktion omnämnes inte alls.

Bengts tid som ryttare var nu till ända och han hemförlovades någon gång under 1628. Under sin bortavaro hade han blivit änkeman.

Efter sin hemkomst började Bengt umgås med hustrun till ryttarkollegan Mikael Ubbesson medan denne var på krigståg i Preussen. Mikael var gift med Kristin Trulsdotter Kåse, av adlig börd. Kristins far var fogde i Sunnerbo Härad och bodde på Öjhults Säteri i Pjätteryd. Bengts umgänge med Kristin gjorde att hon kom i "uppenbart rykte" och ryktet nådde även maken ända nere i Preussen.

När Mikael kom hem krävde han av sin hustru att hon skulle göra sig fri från Bengt. Efter en tid greps hon av räddhåga och gick en natt, klädd i sina ifarandes kläder, en halv fjärdingsväg från Eskås till granngården Skärsmo. Hon sände bud till Bengt som då bodde i Skärshult. Han kom henne till mötes i Skärsmo och de båda rymde därefter till "Skogs och Skjul" och höll sig sedan borta i åtta veckor.

På ovannämnda sätt beskriver häradsrättens protokoll händelseförloppet när paret stod åtalade vid tinget i Alvesta den 25 augusti 1629. Det följande domslutet innebar att båda dömdes till döden för otrohetsbrott. En dödsdom beslutad av häradsrätt måste alltid överprövas av hovrätten vilket även skedde i detta speciella fall. Hovrätten benådade dem båda 1630.

Bengt fick betala Mikael Ubbesson 40 mark och Mikael's äktenskap med Kristin upplöstes varefter hon flyttade hem till sina föräldrar på Öjhult i Pjätteryd.

Bengts äktenskapliga relationer 1630 - 1642

Bengts äktenskapliga relationer under 1630-talet är oklara. Det man vet med säkerhet är att en son vid namn Gabriel föds ett av åren 1630-1631. I ett domstolsprotokoll från mars 1728 omtalas på två ställen att ovannämnde Gabriel vid detta tillfälle anges vara 97 år gammal. Han kan ha varit 96 ½ - 97 ½ år: Han kan då alternativt vara född 1630 eller 1631. Det som är intressant i sammanhang är vem som är Gabriels mor.

I mantalslängderna för 1640 och 1642 anges att Bengt är gift med Malin Johansdotter. Vad gäller uppgiften för 1642 är denna minst sagt förbryllande.

Samma år den 17 augusti är Bengt och hans hustru - märk väl - Elsa Maria i förhör vid domkapitlet i Växjö. Detta framgår av domkapitlets s.k. bötesbok. I denna sägs bl.a. att "Bengt och Elsa Maria, hans hustru, hava några resor varit till förhör understundom i capitulo Wexionensis, understundom in visitationibus och understundom på andra orter, på vilka tider och rum hon alltid hava begärt att komma ifrån honom. Dock hava vi alltid härtill dem övertalat att bliva tillhopa uti sitt äktenskap. Men nu anno 1642 den 17 augusti komma förbenämnte personer till Capitulum begärandes skillnad. Hon säger sig aldrig vilja bo hos honom, ej heller han hos henne, för den livsfara, som haver varit å färde och nu är. Det ock befarandes att de aldrig bliva salige om de så leva skola".

Domkapitlet beslöt upplösa äktenskapet och att hon skulle vika stiftet och helst begiva sig till sitt fädernesland Tyskland.

Skilsmässoprocessen torde knappast ha varit någon kortvarig sådan som framgår av domkapitlets protokoll. Det framgår på annat ställe i protokollet att hon också hunnit med ett besök i Stockholm och där träffat "lättfardige Soldater".

Det är knappast troligt att Bengt skulle ha hunnit med att få antecknat i mantalslängden Malin Johansdotter som levande hustru, bli änkeman, hinna med att bli omgift med Elsa Maria, besöka domkapitlet flera gånger, träffa biskopen vid visitationer och slutligen träffa domkapitlet redan i augusti månad samma år. Nej, detta är inte möjligt. Det måste föreligga ett misstag från mantalsskrivarens sida. Han har förväxlat namnen Maria och Malin. Efternamnet Johansdotter behöver inte heller indikera en svenska. Namnet Johan förekommer ju både i Tyskland och Sverige

Frågan uppstår nu om äktenskapet kan ha varat ända sedan exempelvis hösten 1630. Maria skulle i så fall vara mor till Bengts son Gabriel och även den något yngre brodern Josep. Ett annat faktum som också utpekar Elsa Maria som tänkbar mor är att Gabriel lät döpa en av sina döttrar till Maria.

En annan tänkbar mor till Gabriel är Kristin Kåse. Med henne upplevde ju Bengt ett 8-veckor långt kärleksäventyr sommaren 1629. Ett tredje alternativ är att Bengt hann med ytterligare ett äktenskap, ingånget 1630 och som varade ett antal år innan Bengt blev änkeman på nytt. Detta skulle ha ägt rum innan han träffade tyskan Elsa Maria.

År 1644 gifter Bengt om sig med en kvinna vid namn Gunnil Nisdotter. Gunnil är f.ö. den första person som är inskriven i Aneboda församlings tidigast bevarade dödsbok. Den 26 mars 1689 slutade Gunnils levnad. Detta Bengts sista äktenskap var sannolikt barnlöst. Historiebeskrivningen i "Ny småländsk historia" att Bengt dog barnlös kan möjligen ha vilseletts av detta förhållande.

Med två dramatiska årtionden bakom sig, med bl.a. flera års fångenskap i Polen, gåvobrev på gården Skärsmo, flykten till skogs med adliga fogdedottern och ryttarhustrun Kristin Kåse med dödsdom som påföljd, därefter benådning i hovrätten, giftermålet med tyskan Elsa Maria med åtföljande remarkabel skilsmässa, synes Bengt nu ha kommit in i en lugnare period.

Bengt har nu blivit en aktad man och mycket kyrklig. År 1657 är han medlem av kyrkonämnden i storförsamlingen Moheda, Aneboda och Öhr. I denna egenskap är han en av undertecknarna på mantalslängden för detta år. Som ett kuriosum kan noteras att Öhrs församling representeras av Nils Svart, Bengts förmodade bror.

Ett orosmoln dyker dock upp vid horisonten detta år. I samma mantalslängd noteras att välborne landshövdingen Gyllenankar genom byte blivit ägare till Skärsmotorp. Detta var en omständighet som skulle bli anledning till långa processer mellan Bengt och salig Gyllenankars arvingar. Denna process skulle Bengt komma att förlora. Enligt sitt gåvobrev hade Bengt fått en gård Skärsmo i Aneboda socken. Bengt ansåg att detta måste innebära att även Skärsmotorp ingick i gåvan.

För att rätt förstå sammanhanget måste man gå tillbaka till "Smålands Handlingar" från 1598. Där skall man finna att Skärsmo består dels av ett kyrkolandbohemman och dels ett kronoutjordshemman. Båda hemmanen hade då separata skatteräntor. Kyrkohemmanet Skärsmo skulle ränta 3 lispund smör och utjordshemmanet ½ lispund smör. De arrendatorer som från tid till annan kom att bruka Skärsmotorp blev en nagel i ögat på Bengt. Hans sinnesfrid var uppenbarligen störd. Osämja och i bland t.o.m. "småkurr" förekom då och då. De rättsliga efterspelet vid tinget kan berätta om dessa händelser.

Ett Jan Ersa/Per Persa-förhållande synes också ha rätt mellan grannen Sven i Stenbro, trots att Bengts äldste son Måns var gift med Svens dotter Karin.

Vid ett tillfälle beskyllde Sven i Stenbro Bengts söner Gabriel och Josef för att ha stulit aska från Stenbros ägor (aska efter svedjebränning). Bengt stämde då Sven inför tinget för falsk beskyllning, varvid Sven blev bötfälld.

Nästa kontrovers mellan Skärsmo och Stenbro inträffade 1671 då Måns hustru Karin avled. Sven i Stenbro och hans son Joen ville då påstå att en ilsken sugga kommit lös och sargat Karin så att hon dött i sviterna härav. Vid begravningen som ägde rum i Asa kyrka slet Joen svepningen av liket i vittnes närvaro för att bevisa riktigheten i sitt påstående. Man kunde då konstatera att Sven och Joens misstankar var helt obefogade. Måns och Joen hade därefter

hårdragit varandra. Rättsligt efterspel följde självklart på denna händelse. Sven i Stenbro och Joen dömdes att vardera böta 3 daler silvermynt för att de blottat liket. Rätten fastställde samtidigt att den morgongåva som hustrun medfört vid giftermålet drygt 20 år tidigare skulle tillfalla Måns.

Ryttare Bengts dramatiska liv ändades sannolikt 1680. Om man utgår ifrån att han var född 1595 torde han då ha varit 85 år gammal vid sin död. I Norrvidinge häradsrätts protokoll från 1683 noteras att två bouppteckningsmän förordnats att göra bouppteckning efter Salig Bengt Nilsson.

Några noteringar i jordeböckerna om att Skärsmo återgått till kronan finner man inte förrän 1745. Då noteras att gården hemfallit kronan åter vid Bengts död efter 1680.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man säga att mycket av det som sägs i legenden har en viss sanninghalt. Att han fick Skärsmo är obestridd, men att han skulle fått förläningen på grund av att han räddade kung Gustaf Adolf är inte dokumenterat i gåvobreven. Där anges endast "longelig" tjänst. Man skall för den skull inte utesluta möjligheten av att något anmärkningsvärt inträffat.

Normalt sett var det inte brukligt att vanliga ryttare fick förläningar. I legenden har det antytts att även skulle ha fått Skärshult. Detta är emellertid helt oriktigt. Däremot var han under hela sin aktiva ryttarperiod bosatt i Skärshult och red för gården.

Så till den tyska "grevinnan". Även i detta fall saknas belägg för påståendet att hon var av adlig börd. Sannolikt var det dock en framåt och initiativrik kvinna. Hennes upprepade kontakter med de höga kyrkliga potentaterna såväl i domkapitlet som vid biskopsvisitationer i Aneboda eller angränsande församlingar vittnar om att hon var en för den tiden ovanlig kvinna. Även hennes egenhändiga resa till Stockholm kompletterar bilden av hennes person.

Det som legenden missat helt är Bengts kärleksäventyr med adliga gifta Kirstin Kåse och den därpå följande dödsdomen. Det ligger nära till hands att anta att det i legenden skett en sammanblandning av de faktiska förhållandena när det gäller Bengts relationer mellan å ena sidan adliga Kirstin Kåse och å andra sidan tyskan Elsa Maria.

Vad så gäller den gömda skatten är det väl inte otroligt att Bengt i likhet med många andra krigare under 30-åriga kriget tog för sig av krigsbyte under vistelsen i Tyskland.

Vill man försöka förstå Bengts agerande med sin eventuella skatt bör man beakta de rådande förhållandena i Sverige och kanske inom hans egen familj åren närmast före hans död 1680. Sverige befann sig då i krig med tyska staten Brandenburg 1675-79. I detta deltog sonen Gabriel som då hamnade i fångenskap under dessa år. Han återvände därifrån först på nyåret 1680.

År 1676 kom vi i krig med Danmark, en dansk här inträngde i Skåne. Vårt försvar i Skåne var mycket svagt och den svenska hären fick dra sig tillbaka. Skåne, Blekinge och Halland fick tillfälligtvis uppges. Samtidigt inträngde en norsk här ända ner i Västergötland. Vid reträtten

från Skåne blev Karl XI bestulen på sin krigskassa om 50 000 riksdaler smt. vid Loshult och Älmhult.

Sommaren 1677 uppbådades i all hast 6 000 småländska bönder för att delta i detta skånska krig som nu påbörjats. Det är inte uteslutet att Bengts båda hemmavarande söner, Måns och Josep, också fick delta. Det var först efter fredsslutet 1679 som krigarna kunde återvända vid nyåret 1679-80.

Om man utgår från att ovanstående förhållande var rådande för Bengts tre söner framstår Bengts handlande som fullt logiskt när det gäller hans skatt.

Den 85-90 årige ryttarens levnadsdagar var 1680 snart till ända och när sönerna återvände till hemmet var kanske hans fysiska och själsliga status så nedsatt att han inte kunde ange var han exakt hade grävt ner sin skatt.

Hur som helst. Den gömda skatten är kanske den främsta orsaken till att legenden om Ryttare Bengt förts vidare från släktled till släktled under mer än 300 år.

Bengts barn

Måns

Bengts äldste son hette Måns. Han var född omkring 1620, möjligen något år tidigare. Vid slutet av 1640-talet blev även han ryttare och bodde då kvar i Skärsmo. År 1657 har Måns flyttat till Eskås Södergård där han då är ryttare och bonde. Han blir änkeman 1671 då hans hustru Karin avlider. I mantalslängden för 1675 noteras att Måns är omgift. Efter 1685 är han inte längre något intressant skatteobjekt och förekommer därför inte i mantalslängden. När han dog är okänt.

Måns båda äktenskap synes barnlösa. Om Måns kan det förutom den remarkabla händelsen vid första hustruns död noteras att han i sin ungdom gjorde en kvinna med barn. För denna otillbörlighet stod ”hoorkarlen” Måns Bengtsson i från Skärsmo och ”hoorkånan” Britta Svensdotter skrift inför Växjö domkapitel den 7 februari 1648.

Karin

Dottern Karin är ett annat barn från Bengts första gifte med troligt födelseår något år efter 1620. Om hon någon gång var gift är obekant. I dödsboken för Aneboda den 27 juni 1697 finns angivet att ”den gamla kvinnan Karin i Skärsmo” avlidit.

Gabriel

Sonen Gabriel är det mest intressanta barnet. Det är inte bara faderns dramatiska och turbulenta kvinnorelationer vid tiden för Gabriels tillblivelse och därmed oklarhet om vem som är hans mor som gör honom intressant. Han är nämligen det barn som skall föra Skärsmo vidare till kommande släktled. Hans långa levnad, närmare 100 år, är också fylld av många för eftervärlden noterade händelser, inte minst kvinnoaffärer. Troligt födelseår kan antas vara 1631.

Det som förbryllar när det gäller Gabriel och hans yngre bror Josep är att de inte finns upptagna i mantalslängden, som brukligt var vid 18-20 års ålder. Det är först vid 37 års ålder som Gabriel omnämns första gången och han tituleras då som sventjänare. Denna titel innebar att han var ryttare i tjänst hos en adelsman eller storbonde. Från år 1675 anges att Gabriel är ryt-

tare och han synes då också ha tagit över driften av gården tillsammans med brodern Josep. Fadern är vid denna tid minst 80 år.

Som ryttare synes det ha varit självklart att Gabriel skulle enrolleras i Smålands Ryttare och i mönstringsrullorna noteras också att Gabriel var Bengts i Skärsmo son. Under sin tid som ryttare råkar han också i likhet med fadern hamna i fångenskap i Tyskland under flera år, 1675-79. Detta omnämns i ett civilrättsligt rättegångsprotokoll i Norrvidinge häradsrätt. Omkring år 1685 avlöses Gabriel av brodern Josep som ryttare.

Vi hade nu fått ett indelningsverk i Sverige. Detta stadgade att varje rote skulle hålla soldat eller ryttare. Det var naturligt att Gabriel blev den förste rusthållaren i roten

Gabriel ingick giftermål någon gång under perioden 1668 - 1670 med Elisabet Svensdotter, möjligen född i Elmhult, Slätthögs socken. I äktenskapet föds flera barn varav minst fyra uppnår mogen ålder. Gabriels oförsynthet att göra några av pigorna med barn kom att stå honom dyrt. Han dömdes till dryga böter vid ett par tillfällen. Första gången 80 daler smt. Andra gången det dubbla beloppet, 160 daler smt. Men då saknade Gabriel ekonomiska möjligheter att betala och slapp undan böterna.

Sista gången Gabriels kvinnoproblem fördes på tal i rättsliga sammanhang inträffade 1728. Gabriel var då 97 år gammal och nybliven änkeman. Två månader efter makans död lät han en främmande kvinna flytta in i sitt hus och tydligtvis delade de också säng. Med den tidens stränga moraluppfattning var Gabriels handlande rättsligt otillbörligt.

Med hänsyn till Gabriels höga ålder nöjde sig rätten med en varning. Skulle kvinnan i fråga vistas i Gabriels hus fick det ske under anständiga former. Tyvärr finns det ingen notering i Anebodas dödsbok om när Gabriel dog. Möjligen kunde han ha uppnått 100 års ålder.

Kriget mot Brandenburg och Gabriels fångenskap

När det gäller Gabriels fångenskap i Tyskland inträffade denna under kriget mot Brandenburg. Detta kan man med bestämdhet fastslå då detta var det enda krig som ägde rum på tysk mark under Gabriels tid som ryttare.

På hösten 1674 överskeppades den svenska hären, bestående av 11–12 000 man. När våren kom var alla livsmedelsförråd tömda. Man saknade också hästar till artilleriet. Då satte man i gång ett fälttåg i hopp att kunna skaffa både förråd och hästar. Det skulle visa sig att detta var en svår uppgift. Så småningom kom det till strid mot de preussiska och brandenburgska truperna vid byn Hakelberg nära orten Fehrbellin, ca 5 mil nordväst om Berlin. Den svenska härens högra flygel, bestående av 10 ryttarskvadroner, angreps där. De svenska skvadronerna fick dra sig tillbaka och en del av dessa råkade snart i vild flykt. Ett helt regemente blev dock omringat, varvid 600 man nedsablades och resten fick ge sig fångna. Den återstående hären fortsatte sitt återtåg norrut. Den svenske generalen Stahl skriver i sin dagbok: ”Under de dagar vi marscherade genom Mecklenburg deserterade de flesta och nöden var ganska stor”. Drabbningen vid Fehrbellin var den enda som ägde rum under kriget mot Brandenburg. Det skulle dröja 4 år, eller till sommaren 1679 innan fred slöts med Brandenburg i S:t Germain i Frankrike. Först därefter kunde de svenska fångarna frisläppas. De återvände tillsammans med övriga svenska krigare på nyåret 1680 till Sverige. Var Gabriel blev tillfångatagen är okänt. Om

det omringade ryttarregementet var Smålands Ryttare bör det ha varit vid Fehrbellin. Historiebeskrivningen om Smålands Ryttare bör kunna ge klart besked på denna punkt.

Josep

Josep är Bengts fjärde kända barn som uppnår mogen ålder. Han är sannolikt också född under 1630-talet. Vem hans moder är blir därför obekant, liksom när det gäller Gabriel. Var Josep uppehöll sig under 20 och 30 årsåldern är en gåta. När han första gången omnämns i mantalslängden 1675 bör han vara ca 35-40 år och är då gift.

Josep efterträder sin bror Gabriel som ryttare 1683. I den efterföljande mantalslängden för år 1685 är han borta. Nu noteras i stället änkan Kirstin vilket tyder på att Josep nu är död. Något krig för Sveriges vidkommande ägde inte rum efter 1679, så dödsorsaken kan inte sammankopplas med någon krigshandling.

Däremot finns det anledning anta att Josep deltog i det skånska kriget och drabbningen vid Landskrona i juli 1677. Kanske fick han där svåra blessyrer som ca 6-7 år senare ända hans liv.

Gabriels barn

Ingrid

Dottern Ingrid föddes 1670. Gift i Greveryd, Aneboda socken. Död 1760.

Sven

Sonen Sven fortsatte i faderns och farfaderns fotsår och blev ryttare. Han torde vara född omkring 1671-74. År 1703 anges Sven som gift och hans hustru hette Karin Jonsdotter. De fick tillsammans tre barn i tät följd.

År 1707 anges Sven som ryttare för roten och nu var det dags för Karl XII:s krigsäventyr i Polen, Baltikum och Ryssland. Sven återvände aldrig mer till Skärsmo. Sannolikt var han med i slaget vid Poltava 1708 och stupade där. Någon notering i Anebodas dödsbok om Sven finns inte. Svens änka gifter sig med änkemannen Johan Månsson som var medbonde på en av gårdarna i Skärsmo. Svens barn kom aldrig att bli medbönder i Skärsmo.

Elisabet

Dottern Elisabet, född omkring 1680, gifter sig med Måns Giermundsson i Anebo gård. Deras dotter Annika Månsdotter gifter sig med Gerton Svensson från Förhult. Annika blir därmed stammor för Hjertonsonska släkten, som skulle komma att spela en stor roll inte bara i Skärsmo utan även i Eskås ända fram till våra dagar.

Maria

Dottern Maria stannar kvar i Skärsmo. Hon var född 1683. Hon gifter sig med Jon Gudmundsson från Eskås, vars fader Gudmund Jonsson var saltpetersjudare. Då brodern Sven nu var borta blev det Maria och hennes man Jon som snart skulle föra större delen av Skärsmo vidare i släkten genom sina barn och många släktled senare. Maria dog 1748 och hennes make sannolikt 1746-47.

Det bör noteras i detta sammanhang att en son till Elisabet, Gabriel Månsson från Anebo gård, gifter sig med dottern till Johan Månsson i hans äktenskap med ryttare Svens änka. Annika

Johansdotter hette flickan i fråga. Därmed var ringen sluten igen och samtliga bönder i Skärsmo skulle vid 1750-talet komma att vara barnbarn till Gabriel.

Johan Månssons far, Måns Nilsson, togs in som medbonde av Gabriel och Josep 1683. Skärsmo hade då återgått till kronan efter Bengts död.

Vi förflyttar oss nu fram till 1750-talet. Marias och Jons barn har gift sig och tagit fyra andelar av gården som nu består av fem delar:

1. Äldste sonen **Gabriel**, född 1710, har gift sig med Elin Olufsdotter från Tranemo i Hjälmseryd. Gabriel tar hand om den äldsta gården som är den västra mellersta med beteckningen 3/16 mantal.
2. **Jöns**, född 1712, gift med Kerstin Jönsdotter från Ugglehult i Aneboda. Jöns bosätter sig i den västra gården som får 1/4 mantal som beteckning.
3. **Daniel**, född 1720, gifter sig med Maja Svensdotter. Han bosätter sig i föräldrarnas gård som är den östra mellangården med beteckningen 3/16 mantal.
4. Dottern **Elisabet** slutligen har gift sig med Christoffer Jonsson från Eskås i Aneboda och bosätter sig i den fjärde gården, som får fastighets beteckning 1/8 mantal. Var detta boningshus låg är svårt att säga, men sannolikt är det Skärsmotorp eller våra dagars Södergård. Skärsmotorp synes ha återgått till kronan vid Karl XII:s reduktion efter 1682 från Gyllenankars ättlingar.
5. I den femte gården, den östra, bor **kusinen Gabriel Månsson**, gift med Annika Johansdotter. Fastigheten är 1/4 mantal.

Bebyggelseutvecklingen

Redan på 1650-talet finns två familjebostäder. Ryttare Bengt har vid denna tid en medboende, Truls, som bebor ett andra boningshus. Dessa båda gårdar låg nog på samma plats som de nuvarande mellangårdarna.

När Gabriel och Josep gift sig omkring 1675 och Bengt med hustru fortfarande är i livet tillkommer ytterligare en bostad. Det är sannolikt den östra, numera utflyttade gården. År 1683, efter Bengts död, har vi sannolikt följande bosättning; Gabriel bor i västra mellangården, Josep i östra mellangården och medbonden Måns Nilsson i den östra gården.

I början av 1700-talet bor Gabriel kvar i den västra mellangården. Sonen Sven har tagit över den östra mellangården. I den östra gården bor fortfarande en med bonde. Nu är det Måns Nilssons son, Johan Månsson, som tagit över.

Efter Svens död 1708 gifter sig system Maria och flyttar sannolikt in i Svens hus, den östra mellangården.

För Svens änka byggs då sannolikt en ny byggnad som undantagsställe. Det blir det västligaste gårdshuset.

I och med detta fjärde hus har gårdssamlingen fått sin slutliga gruppering. Efter hand byggs de olika huse till och under 1800-talet förses de också med en övervåning. Avstånden mellan husen blir mycket korta, ungefär 5-10 meter. I samband med laga skifte 1827 utflyttar den östra gården.

I slutet av 1800-talet blir båda mellangårdarna och västra gården, som ligger i vinkel mot mellangårdarna, samt undantagshuset på den östra mellangården en öppen fyrkant.

På 1900-talet har den västra gården flyttats längre bort och ligger nu i linje med de båda mellangårdarna. Den västra mellangården har nybyggs.

Det kan synas ambitiöst att med säkerhet påstå vilka som bodde i de olika husen, men med stöd av mantalslängden 1746 kan man genom uteslutningsregeln dra vissa slutsatser.

Sönerna Gabriel och Jöns har bildat familj och flyttat ut till sina respektive gårdar och de följs i sin tur sedan av ättlingar i flera släktled långt in på 1800-talet.

Sonen Daniel och dottern Elisabet är då ogifta och bor kvar hemma i föräldrahemmet, den östra mellangården. Efter föräldrarnas död övertar Daniel denna gård när han gift sig, medan Elisabet får söka sig till en ny boplat.

Mot slutet av 1700-talet tillkommer en ny fastighetsbyggnad. En kvarnfastighet byggs då vid den lilla ån som rinner genom Skärsmos ägor. Den förses också med en mindre ladugård och några små åkerlappar nyuppodlas i omedelbar närhet. Skärsmo kvarn blir ny boplat för en familj med flera barn. 1780 hittar man där Pär Esajasson med familj. Det är väl troligt att han hade någon föregångare. Denne Esajasson kom genom senare släktled att få en speciell betydelse för en framtida Skärsmogren som etablerades i Sandbäcken.

För sandbäckengrenen av Skärsmosläkten är det Maria Gabrielsdotters och Jon Gudmundssons son, Gabriel Jonsson, och hans gren som blir aktuell.